

*9 листопада -
День української
писемності
та мови*

ГЕНЕРАЛЬНА
БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ
ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Мова – символ національної єдності

огляд літератури

2022

Мова – це наша національна ознака,
в мові – наша культура,
сутність нашої свідомості.
І. Огієнко

9 листопада – визначна дата в історії українського народу. Українці в усьому світі відзначають День української писемності та мови. Свято започатковане 9 листопада 1997 року, коли Президент України Леонід Кучма на підтримку ініціативи громадських організацій та з урахуванням важливої ролі української мови в консолідації українського суспільства видав [Указ](#) № 1241/97 «Про День української писемності та мови». В цей день також в Україні вшановується пам'ять Преподобного Нестора Літописця – послідовника творців слов'янської писемності Кирила і Мефодія. Адже дослідники вважають, що саме з його праці розпочинається писемна українська мова.

Упродовж століть українська мова, так само як і її носії – український народ, зазнавала суттєвих утисків і заборон з боку різних держав.

Однак попри це, з кожним роком українська мова розквітає: носіїв рідної мови стає дедалі більше, молодь все частіше популяризує українську мову в соцмережах та спонукає до її вжитку у мовленні. І сьогодні українською мовою розмовляють понад 45 мільйонів людей по всьому світу.

Ми живемо на чудовій, багатій, мальовничій землі – на нашій славній Україні. Розмовляємо рідною державною українською мовою. А мова у нас – багата, мелодійна, щира, як і душа українського народу. Її зміцнення та розвиток – почесна місія від наймолодшого до найстаршого громадянина України.

Пропонуємо вашій увазі тематичну добірку літератури до Дня української писемності та мови.

Бардакова, Ю. Є. Уживаймо влучно, або Як уникнути найпоширеніших помилок / Юлія Бардакова ; іл. Анастасії Банкулової. – Харків : Основа, 2021. – 144 с.

Квиток чи білет? Настоювати чи наполягати? Мішати чи заважати? Не поспішайте обирати з-поміж двох варіантів правильний, адже всі ці слова є в українській мові. Питання лише в тому, у яких випадках використовувати кожне з них?

Перед вами – візуалізований довідник, присвячений особливостям уживання деяких українських іменників, прикметників, дієслівних форм та сталих виразів з метою їх влучного використання та запобігання найпоширеніших помилок (калькування з російської, уживання паронімів, суржику та ін.) у ситуаціях спілкування. А ще до кожного прикладу запропоновано малюнки-асоціації, що полегшить розуміння та запам'ятовування пропонованих слів та виразів. Адже 80% інформації людина запам'ятовує саме завдяки зору. Цей візуалізований довідник створений для всіх прихильників правильної української, яким подобається навчати або навчатися мови у цікавій формі.

Береза, Т. Гарна мова – одним словом : словник вишуканої української мови / Тарас Береза. – Львів : Априорі, 2021. – 417 с.

Словник вишуканої української мови – данина великій мовній спадщині, яку в різні часи з нами щедро розділяли майстри художнього пера. Автор опрацював кращі твори української та світової літератури, вибрані уривки з яких слугують доладними ілюстраціями до цього видання. Від Пантелеймона Куліша до Мирослава Дочинця, від Даніеля Дефо до Джеймса Паттерсона, – таким є безмежжя авторського лету упродовж XVIII–XXI століть. Понад 1500 словникових одиниць дозволять користувачам поглибити знання рідної мови, збагатити активний словниковий запас, розмовляти і писати українською мовою якнайвишуканіше.

Самійленко, В. І. Українська мова : вибрані поезії / Володимир Самійленко. – Київ : Кондор, 2021. – 108 с.

Володимир Іванович Самійленко – український поет-лірик, сатирик, драматург і перекладач, який кожен рядок присвячував рідній країні, яку любив святою й нездоланною любов'ю. Ця збірка містить найвідоміші різножанрові поетичні твори В. Самійленка та розрахована на широке коло читачів.

Чебаник, В. Буття та об'явлення української мови. Графіка української мови / Василь Чебаник, Віктор фон Ерцен-Глерон. – Київ : [Саміт-Книга], [2021]. – 992 с. : іл., мапи.

Створена на основі багатьох наукових публікацій, спогадів, документів, ця книга допоможе глибше зрозуміти та досягнути величезне значення української мови у створенні мов індоєвропейської спільноти. У книзі ретельно простежуються історичні витоки та виникнення українського етноцентризму, історичного походження української мови в її історичному та політичному аспектах. Вперше вказується на зародження писемності на теренах України задовго до Різдва Христового, наведені приклади досліджень її доісторичного існування та численні знахідки сучасної науки. Завдяки тому, що в цій роботі подається дуже багато маловідомого матеріалу, навіть для фахівців суміжних до культури наук, для читача вона стане чималою допомогою у справі сприйняття та розуміння глибинної значущості української культури. Тут також докладно описуються та засвідчуються деякі винаходи предків українців, які, разом з писемністю, є доказом існування на українських землях дуже давнього культурного життя.

Кацавець, Р. С. Українська мова: усна і писемна (ділове спрямування) : за новим Українським правописом : навч. посіб. / Руслан Кацавець. – Київ : [Правова єдність] : Алерта, 2020. – 280 с.

Це видання – перший в Україні навчальний посібник, у якому використано слушні доповнення з нового Українського правопису. Увагу сконцентровано на тому, що відповідає даному спрямуванню. Видання орієнтує на вивчення української мови – усної та писемної. Виокремлено особливості ділової мови, наголошено на публічному мовленні, міжособистісному спілкуванні, службовій бесіді; підкреслено роль комунікативних якостей та функцій спілкування. Подано мову ділових паперів: правописні норми; мовний етикет; способи вираження логічної послідовності; структуру складання і синтаксичні особливості тексту.

Кубайчук, В. Хронологія мовних подій в Україні : зовнішня історія української мови ІХ-ХХ ст. – 2-ге вид., випр. й доп. / Віктор Кубайчук. – Київ : К.І.С., 2020. – 192 с.

У книжці стисло відбито культурні, освітні, політичні, мистецькі події, що так чи інакше вплинули на розвиток та побутування української мови й складають кістяк її зовнішньої історії. Висвітлено найголовніші ключові події, згадано найвизначніші постаті, найважливіші освітні заклади, наукові інституції, видавництва, культурні осередки, періодичні видання. Інформацію супроводжують посилання на джерела, що дає змогу користуватися книжкою як бібліографічним довідником. У додатках подано перелік словників, виданих в Україні протягом 1917–1948 років, та документи, які свідчать про специфічну діяльність офіційних мовознавчих та освітніх інституцій на початку 30-х років ХХ ст., що великою мірою визначила мовну, зокрема лексикографічну й термінознавчу стратегію в Україні на весь наступний період.

Радевич-Винницький, Я. Історія української мови: іноетнічні персоналії / Ярослав Радевич-Винницький. – Львів : Апріорі, 2020. – 260 с.

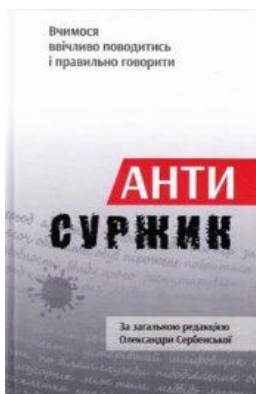
Книга містить нариси життя й діяльності видатних особистостей неукраїнського походження, які позитивно вплинули на визнання, утвердження і розвиток української мови та її літературної форми.

Сербенська, О. А. Голос і звуки рідної мови / Олександра Сербенська. – Львів : Апріорі, 2020. – 280 с.

У книжці викладено матеріал, що поглиблює знання з фонетики та фонології, розширює обрії бачення природи нашого усного мовлення. Подано відомості про таке складне й багатоаспектне явище як людський голос. Розкрито значення важливих елементів комунікації, пов'язаних із поняттями слухати – чути – мовчати. Переборюючи стереотипне уявлення про звук, автор прагне показати сучасне розуміння цього феномену; звертає увагу на явище звукосимволізму, що десятиліттями було зігнороване як розділ науки про мову. Значну увагу зосереджено на основних параметрах такої характерної ознаки української мови, як милозвучність, а також на маловідомих нашій освіченій громадськості фактах, пов'язаних з історією створення нашої старослов'янської азбуки – кирилиці.

Антисуржик. [Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити] : навчальний посібник / за заг. ред. О. Сербенської. – Львів : Апріорі, 2019. – 303 с.

Духовне багатство людини й суспільства визначає багато чинників, серед яких надзвичайно важливими є глибоке пізнання та освоєння народної моралі, етикету, культури мовлення. Як чемно та шанобливо привітатися, спілкуватися, у різних ситуаціях поводитись у суспільстві? Як працювати над формуванням своєї мовної особистості та домогтися того, щоб власне мовлення – усне і писемне – набувало ознак вишуканості, характеризувало інтелігентність людини? На ці запитання, хоч частково, дає відповідь запропонований посібник.

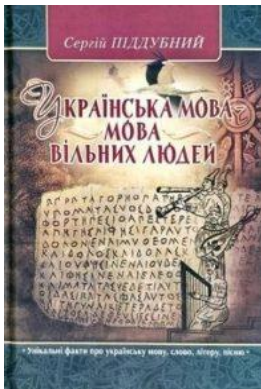
Клименко, Н. Українська легко! / Наталія Клименко, Павло Мельник-Крисаченко. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2019. – 287 с.

У книзі, яку створено спільно з інтернет-ресурсом «Мова – ДНК нації», за допомогою інфографіки показані правила та складні випадки вживання слів в українській мові. Українська без суржиків, русизмів і кальок! Видання з наочними ілюстраціями та стислими правилами, прикладами вживання і корисними статтями. Цю книжку створено з мрією про те, що колись в Україні буде модно знати декілька мов, а говорити українською.

Новий український правопис : [навч. посіб.]. – Київ : Центр учбової літератури, 2019. – 283 с.

Мова – запорука тривкої ідентичності нації, основа її етнокультурної цілісності. Однією з найсуттєвіших ознак такої цілісності є функціонування в різних суспільних сферах літературної мови, яка має кодифікований правопис. Правописна кодифікація мови завжди вписана в соціолінгвістичний контекст. Коли разом з тоталітарним періодом нашої історії відійшов у минуле адміністративний контроль над дотриманням правописних стандартів, ціла низка засобів масової інформації, видавництва, освітніх закладів і т. ін. стали користуватися орфографічними правилами, відмінними від офіційних. Це дезорієнтує широке коло користувачів української мови, спричиняє непевність у власній мовній компетенції, перешкоджає розширенню суспільних функцій української мови і врешті розхитує мовну норму.

Піддубний, С. В. Українська мова – мова вільних людей : [унікальні факти про українську мову, слово, літеру, пісню] / Сергій Піддубний. – Київ : ФОП Стебеляк, 2019. – 206 с.

Головний посыл цієї книжки визначають слова Пантелеймона Куліша: «Свої мови рідної і свого рідного звичаю вірним серцем держітеся. Тоді з вас будуть люди як слід, тоді з вас громада буде шанована і вже на таку громаду ніхто свої лапи не положить». Багато нового, цікавого й несподіваного знайде читач тут про витоки мови, про древній спосіб наших пращурів передавати інформацію на відстань, про філософію українського слова, про числа, літери, імена, про молитву, пісню і навіть про те, куди предки автора культурно «відсилали» своїх недоброчинців...

Авраменко, О. 100 експрес-уроків української : [посібник] / Олександр Авраменко. – Київ : Книголав, 2018. – 192 с.

Цей кишеньковий посібник допоможе користувачам більш упевнено й грамотно говорити українською. Для комфортного вдосконалення мови і мовлення автор пропонує коротенькі уроки з ілюстраціями, які сприятимуть якнайкращому запам'ятовуванню норм сучасної української мови.

Авраменко, О. 100 експрес-уроків української. Ч. 2 : [посібник] / Олександр Авраменко. – Київ : Книголав, 2018. – 192 с.

Ця кишенькова книжка є продовженням вище проанотованого посібника «100 експрес-уроків української» і містить ще одну сотню мовних історій, які в доступній формі навчають норм сучасної української мови. Автор легко та у цікавій формі розповідає про поширені помилки як у приватному спілкуванні, так і в офіційному.

Пономарів, О. Українське слово для всіх і кожного / Олександр Пономарів ; [передм. І. Дзюби]. – Київ : Либідь, 2017. – 359 с.

У виданні містяться спостереження над традиційними й новими явищами в українській літературній мові, даються поради щодо вибору найкращих варіантів висловлення думки в галузі лексики, вимови, наголосу, морфології, синтаксису, стилістики, фразеології. Наводяться способи відтворення українських та іномовних топонімів, антропонімів, етнізмів як окремих лексичних одиниць та як складників фразеологізмів. Розділ «Роздуми й коментарі» відбиває різні етапи становлення української мови як державної та функціонування її в незалежній Україні.

Українська мова на осі часу. Василеві Васильовичу Німчукові / [упоряд. Г. В. Воронич, Н. В. Пуряєва] ; Національна академія наук України ; Інститут української мови. – Київ : [КММ], 2017. – 520 с.

Збірник створений на пошану видатного мовознавця, славіста, історика української мови, члена-кореспондента НАН України В. В. Німчука. Видання містить статті з різних галузей мовознавства – ономастики, діалектології, лінгвістичного джерелознавства, історії української лінгвістики, охоплюючи широкий діапазон проблем, які так чи інакше пов'язані з науковими інтересами цього вченого. У збірнику вміщений також список праць В. В. Німчука.

Додаткову літературу до Дня української писемності та мови ви можете знайти у нашому електронному каталозі та замовити у Публічній бібліотеці ім. Лесі Українки.

Всі фото для огляду взяті з відкритих джерел мережі «Інтернет»

Огляд підготували Гніда Т. В., Денисова С. О.
Редактор-бібліограф Копитко Ж. П.
Літературний редактор Трубайчук О. М.

Відділ електронних ресурсів та довідково-бібліографічного обслуговування:
вул. Тургенєвська, 83-85
телефон: (044) 486-01-46, (044) 486-00-35
e-mail: 4bibliograf4@gmail.com